

Luonnonsuojelulainsäädännön kriminalisoinnit ja menettämisseuraamukset

Ympäristörikoskoulutus 23.5.2018

Kihlakunnansyyttäjä Jarmo Rintala

Pohjanmaan syyttäjänvirasto

2

Esityksen rakenne

- Luonnonsuojelurikos
- Törkeä luonnonsuojelurikos
- Luonnonsuojelurikkomus
- Soveltamisongelmia...?
- Menettämisseuraamuksista
- Viranomaisista
- Syyteoikeuden vanhentumisesta
- Cites
- Oikeuskäytäntöä

3

Luonnonsuojelurikos, RL 48:5

Tekotapa 1:

"oikeudettomasti hävittää tai turmelee luonnonsuojelulaissa (1096/1996) tai sen nojalla suojeltavaksi tai rauhoitetuksi säädetyn tai määrätyn taikka toimenpiderajoituksen alaisen tai toimenpidekieltoon määrätyn luonnonalueen, eläimen, kasvin tai muun luontoon kuuluvan kohteen,"

- Edellyttää oikeudettomuutta
- Hävittäminen = käytännössä täysi tuhoaminen (esim. rauhoitetun eläimen tappaminen)
- Turmeleminen = menetetään se arvo, jonka vuoksi suojelemiseen on ryhdytty (kuitenkin myös pieneen osaan luonnonsuojelualuetta kohdistunut puiden kaato on tuomittu luonnonsuojelurikoksena, ks. Vaasan HO 24.2.2014 nro 155)
- "Muita luontoon kuuluvia kohteita" voivat olla esim. LSL:n nojalla rauhoitetut luonnonmuistomerkit tai petolintujen pesäpuut.

Jarmo Rintala

23.5.2018

4

Luonnonsuojelurikos, RL 48:5

Tekotapa 2:

"luonnonsuojelulain tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen vastaisesti erottaa ympäristöstään taikka tuo maahan, vie maasta tai kuljettaa Suomen alueen kautta kohteen taikka myy, luovuttaa, ostaa tai ottaa vastaan kohteen, joka on mainitulla tavalla erotettu ympäristöstään, tuotu maahan tai viety maasta"

- Erottaminen voi olla esim. luvatonta keräilyä.
- LSL 45 §: Rauhoitetun eläin- tai kasvilajin (paitsi LSL 44 §:ssä tarkoitetut ns. Cites-lajit) yksilön, osan tai johdannaisen maahantuonti, maastavienti, myyminen ja vaihtaminen sekä tarjoaminen myytäväksi tai vaihdettavaksi ilman ELY-keskuksen lupaa on kielletty.

Jarmo Rintala

23.5.2018

5

Luonnonsuojelurikos, RL 48:5

Tekotapa 2 (jatkuu):

- Jo tarjoaminen myytäväksi tai vaihdettavaksi edellyttää lupaa. Vrt. esim. täytettyjen eläinten myynti nettisivustoilla.
- Laittomasti (ts. ilman lupaa) maahan tuodun kohteen ostaminen tai ottaminen vastaan on rangaistavaa, vaikka kohde olisi alkuperämaassaan erotettu luonnosta laillisesti.
- Oikeuskäytännössä on ristiriitaa sen suhteen, tarkoittaako ”ottaa vastaan” myös sen jälkeistä hallussapitoa. Vrt. Turun HO 17.11.2011 nro 2617 ja Itä-Suomen HO 31.3.2005 nro 368. Tulkinta vaikuttaa syyteoikeuden vanhentumisen alkamishetkeen.

Jarmo Rintala

23.5.2018

6

Luonnonsuojelurikos, RL 48:5

Tekotapa 3:

”luonnonvaraisten eläinten ja kasvien suojelusta niiden kauppaa sääntelemällä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 338/97 vastaisesti tuo maahan, vie maasta tai siirtää Suomen alueen kautta mainitun asetuksen liitteessä A tai B tarkoitetun kohteen ilman asetuksessa tarkoitettua lupaa tai todistusta taikka vastoin luvan tai todistuksen ehtoja, taikka ostaa, tarjoutuu ostamaan, hankkii kaupallisiin tarkoituksiin, esittelee julkisesti kaupallisessa tarkoituksessa, käyttää taloudellisessa hyötymistarkoituksessa, myy, pitää hallussa myyntitarkoituksessa, tarjoaa tai kuljettaa myytäväksi mainitun asetuksen liitteessä A tai B tarkoitetun kohteen”

Jarmo Rintala

23.5.2018

7

Luonnonsuojelurikos, RL 48:5

Tekotapa 3 (jatkuu):

- Perustuu ns. Cites-asetukseen (EY) N:o 338/97, joka on suoraan sovellettavaa oikeutta.
- Cites-asetukseen on viitattu LSL 44 §:ssä.
- "Kohteella" tarkoitetaan eläin- ja kasvilajien yksilöitä, niiden osia tai johdannaisia.
- Yksilö voi olla elävä tai kuollut.
- Johdannainen on tuote tai tavara, jossa on käytetty asetuksessa tarkoitettua eläin- tai kasvilajia (esim. asetuksella suojellusta puulajista valmistettu sähkökitara tai sarvikuonon sarvesta jauhettu terveystuote).
- RL 48:5.1,3 on tullut voimaan 25.12.2010 (1073/2010) HE 157/2010: Cites-asetuksen vastaiset teot aikaisemmin vain luonnonsuojelurikkomuksia

Jarmo Rintala

23.5.2018

8

Luonnonsuojelurikos, RL 48:5

2 ja 3 momentit:

Kriminalisoitu:

- suomalaisen aluksen käyttö valaanpyyntiin
- valaiden ja arktisten hylkeiden suojelusta annetussa laissa säädetyn maahantuontikiellon, rauhoitussäännöksen tai haltuunottokiellon rikkominen
- Etelämanneralueella alkuperäisenä esiintyvien eliöiden vahingoittaminen lainkohdassa säädetyllä tavalla

Jarmo Rintala

23.5.2018

9

Luonnonsuojelurikos, RL 48:5

Yhteiset tunnusmerkistötekijät:

- Luonnonsuojelurikos edellyttää tahallisuutta tai törkeää huolimattomuutta.
- Seuraustahallisuus ja olosuhdetahallisuus
  - Tekijän on tullut pitää tietyn seurauksen syntymistä tai vastaavasti tietyn olosuhteen olemassaoloa vähintään varsin todennäköisenä.
  - Erehtyminen lainsäädännön tulkinnasta ei poista tahallisuutta (KKO:2015:66).
- Törkeä huolimattomuus on määritelty RL 3 luvun 7 §:n 2 momentissa
  - Kokonaisarvostelu
  - Rikotun huolellisuusvelvollisuuden merkittävyys, vaarannettujen etujen tärkeys ja loukkauksen todennäköisyys, riskinoton tietoisuus sekä muut tekoon ja tekijään liittyvät olosuhteet
  - KKO:2016:58: Luonnon ja ympäristön merkitystä suojelukohteena oikeusjärjestyksessä osoittaa se, että niitä koskeva vastuu on Perustuslain 20 §:n 1 momentissa säädetty kuuluvaksi kaikille. Tapauksessa rikottu huolellisuusvelvollisuus katsottiin merkittäväksi ja vaarannetut edut tärkeiksi.

Jarmo Rintala

23.5.2018

10

Luonnonsuojelurikos, RL 48:5

Yhteiset tunnusmerkistötekijät (jatkuu):

- Teon merkitys luonnonsuojelun kannalta ei saa olla vähäinen (4 mom.).
- Esimerkkejä vähäisyydestä (HE 94/1993):
  - Muutaman rauhoitetun kasvin poimiminen paikalta, jolla niitä esiintyy runsaasti.
  - Eläimen tilapäinen erottaminen ympäristöstään, jos siitä ei aiheudu vahinkoa.
- Johtopäätös tästä:
  - Rauhoitetun eläimen ampuminen ei voi olla luonnonsuojelun kannalta vähäinen teko. Vai voiko?
- Vähäisysharkinnassa voitaneen ottaa huomioon sekin, olisiko tekoon voitu myöntää lupa, jos sellaista olisi haettu. (Elina Pirjatanniemi: Ympäristörikokset, 2001).

Jarmo Rintala

23.5.2018

11

Törkeä luonnonsuojelurikos, RL 48:5a

Kvalifiointiperusteet:

”luonnonsuojelurikoksessa rikoksella aiheutetaan vakavaa vaaraa tai vahinkoa eliölajin, luonnonalueen tai muun luontoon kuuluvan kohteen säilymiselle ottaen huomioon rikoksen kohteena olevan eliölajin erityinen harvinaisuus tai uhanalaisuus taikka eliölajille, luonnonalueelle tai muulle luontoon kuuluvalla kohteelle aiheutetun vaaran tai vahingon pitkäaikaisuus tai laaja ulottuvuus,”

- Säännöksellä suojataan luonnon monimuotoisuuden ylläpitämistä.
- Eliölajien osalta kohteena on lähtökohtaisesti oltava lukuisia yksilöitä tai suuri joukko eri lajeja. Kuitenkin HE 55/2015: yksittäisen saimaannorpan surmaaminen tai jokihelmisimpukan esiintymispaikan hävittäminen saattaa toteuttaa törkeän luonnonsuojelurikoksen.

Jarmo Rintala

23.5.2018

12

Törkeä luonnonsuojelurikos, RL 48:5a

Kvalifiointiperusteet (jatkuu):

- Säilymisellä tarkoitetaan muun ohessa suotuisan suojelutason saavuttamista tai ylläpitämistä.
- Eliölajin osalta edellytetään erityistä harvinaisuutta tai uhanalaisuutta
  - LSL 46 § ja LSA 21 §, LSL 47.1 § ja LSA 22 §, luontodirektiivin liitteet IV (a) ja (b)
  - esim. saimaannorppa, maakotka, merikotka, kiljuhanhi, muuttohaukka, valkoselkätikka, ripsisiippa, isoapollo, vuollejokisimpukka, hämeen kylmänkukka
- Pitkäaikainen vahinko jatkuu useita kuukausia tai jopa vuosia (esim. metsänhakkuu, maa-ainesten otto tai metsän polttaminen).
- Laaja ulottuvuus viittaa hävitetyn tai turmellun alueen pinta-alaan. Pienikin alue saattaa riittää tunnusmerkistön täyttymiseen, jos luontotyyppi on hyvin harvainen.
- Aiheutetun vaaran tulee olla konkreettista vaaraa.

Jarmo Rintala

23.5.2018

13

Törkeä luonnonsuojelurikos, RL 48:5a

Kvalifiointiperusteet (jatkuu):

”luonnonsuojelurikoksessa tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä”

- HE 55/2015, esimerkkejä:
  - Teon kohteilla on korkea kaupallinen arvo tai tekijällä on valmiiksi järjestetyt myyntikanavat.
  - Rauhoitettu kohde hävitetään rakentamishankkeessa ja sen myötä kiinteistön arvo nousee huomattavasti.
  - Rauhoitettu kohde hävitetään tai turmellaan puunkorjuussa taikka maa-ainesten oton yhteydessä ja tästä aiheutuu huomattavaa taloudellista hyötyä.
- Taloudellisen hyödyn tulee olla aina rahalla mitattavissa.
- Paljonko on huomattava taloudellinen hyöty? Voidaanko verrata esim. törkeään veropetokseen?
  - Lain esitöissä ei anneta tiettyä summaa. Arviointi on tehtävä suhteessa vastaavanlaisesta rikoksesta yleensä odotettavaan hyötyyn nähden.

Jarmo Rintala

23.5.2018

14

Törkeä luonnonsuojelurikos, RL 48:5a

Kvalifiointiperusteet (jatkuu):

”luonnonsuojelurikoksessa rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti”

- Huomioitava teon laajamittaisuus ja järjestelmällisyys, laajat valmistelut ja ilmitulon välttämiseen tähtäävät etukäteisjärjestelyt, useiden rikosentekijöiden yhteistoiminta etukäteissuunnitelman mukaisesti
- HE 55/2015, esimerkkejä:
  - kaupallisten jakelukanavien järjestäminen
  - muiden rikosten tekeminen toiminnan osana (esim. asiakirjojen väärentäminen)
  - toimiminen vastoin nimenomaista yksittäistapausta koskevaa viranomaisen ohjetta tai määräystä; viranomaisten harhaan johtaminen

Jarmo Rintala

23.5.2018

15

Törkeä luonnonsuojelurikos, RL 48:5a

Yleistä:

- Törkeä tekemuoto edellyttää lisäksi aina sitä, että rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Jos kvalifiointiperuste ylittyy selvästi, ei välttämättä tarvita mitään muita törkeyttä lisääviä elementtejä.
- Rangaistusasteikko: 4 kk – 4 vuotta vankeutta
- Pakkokeinojen käyttömahdollisuus on laajempi kuin tutkittaessa perusmuotoista luonnonsuojelurikosta.
- Törkeää luonnonsuojelurikosta koskeva RL 48:5a on tullut voimaan 1.1.2016. Muistettava lievemmän lain periaate.
- Törkeän tekemuodon korottava vaikutus perusmuotoisesta luonnonsuojelurikoksesta tuomittaviin rangaistuksiin?
- Törkeän tekemuodon rajoja olisi syytä oikeuskäytännössä koetella.

Jarmo Rintala

23.5.2018

16

Luonnonsuojelurikkomus, LSL 58.2 §

Kohta 1:

”rikkoo tässä laissa olevaa tai sen nojalla luonnon suojelemiseksi annettua säännöstä tai määräystä taikka ostaa tai ottaa vastaan jotakin, mikä on saatu sellaista määräystä rikkomalla”

- Blankoviittaus luonnonsuojelulakiin ja sen nojalla annettuihin säännöksiin tai määräyksiin.
- Esimerkiksi kansallispuistojen järjestyssäännöt saattavat sisältää määräyksiä.

Jarmo Rintala

23.5.2018

17

Luonnonsuojelurikkomus, LSL 58.2 §

Kohta 2:

”ottaa haltuun, luovuttaa, esittelee julkisesti kaupallisessa tarkoituksessa, myy, pitää myyntiä varten, tarjoaa tai kuljettaa myytäväksi, tuo maahan tai vie maasta eläimen tai kasvin taikka sen osan tai johdannaisen 40 tai 45 §:n taikka 49 §:n 2 ja 4 momentin säännösten vastaisesti”

- LSL 40 §: kielto ottaa haltuun kuolleena tavattu rauhoitettu eläin
- LSL 45 §: rauhoitettujen eläin- ja kasvilajien vaihdannan luvanvaraisuus
- LSL 49 § 2 ja 4 mom.: luonto- ja lintudirektiivilajien (tietyin poikkeuksin) hallussapidon ja vaihdannan luvanvaraisuus

Jarmo Rintala

23.5.2018

18

Luonnonsuojelurikkomus, LSL 58.2 §

Kohdat 3, 4 ja 5:

”tuo maahan, vie maasta tai kuljettaa Suomen alueen kautta 44 §:n 1 momentissa tarkoitettussa Euroopan yhteisön asetuksessa tarkoitetun eläimen tai kasvin taikka sen osan tai johdannaisen ilman mainitussa asetuksessa edellytettyä lupaa tai todistusta, tai jättää noudattamatta mainitussa luvassa tai todistuksessa asetettuja ehtoja”

”tuo maahan kolmannesta maasta tai vie maasta kolmanteen maahan 44 §:n 1 momentissa tarkoitettussa Euroopan yhteisön asetuksessa tarkoitetun eläimen tai kasvin taikka sen osan tai johdannaisen muun kuin tämän lain nojalla hyväksytyyn rajanylityspaikan kautta taikka jättää tekemättä mainitussa asetuksessa edellytetyn tuonti-ilmoituksen”

Jarmo Rintala

23.5.2018

19

Luonnonsuojelurikkomus, LSL 58.2 §

Kohdat 3, 4 ja 5 (jatkuu):

”ostaa, tarjoutuu ostamaan, hankkii kaupallisiin tarkoituksiin, esittelee julkisesti kaupallisessa tarkoituksessa, käyttää taloudellisessa hyötymistarkoituksessa, myy, pitää hallussa myyntiä varten, tarjoaa tai kuljettaa myytäväksi 44 §:n 1 momentissa tarkoitetun Euroopan yhteisön asetuksen liitteessä A tai B tarkoitetun eläimen tai kasvin taikka sen osan tai johdannaisen mainitun asetuksen artiklan 8 vastaisesti”

- Kohdat 3, 4 ja 5 viittaavat Cites-asetukseen.

Jarmo Rintala

23.5.2018

20

Luonnonsuojelurikkomus, LSL 58.3 §

Luonnonsuojelurikkomuksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta hävittää oikeudettomasti luontodirektiivin liitteessä IV (a) tarkoitettujen eläinlajien yksilöiden lisääntymis- tai levähdyspaikkaa taikka sitä heikentää.

- ”Liito-oravamomentti” (muita lajeja esim. naali, monet lepakot, saukko, viitasammakko...)
- Suojelusäännös on LSL 49 §:n 1 momentissa. Hävittämis- ja heikentämiskielto on voimassa suoraan lain nojalla (ei edellytä alueen rajaamista).
- Korkeampaa rangaistavuuden kynnystä on perusteltu sillä, että tällaisten lisääntymis- ja levähdyspaikkojen havaitseminen ja tunnistaminen on usein varsin vaikeaa.

Jarmo Rintala

23.5.2018

21

Soveltamisongelmia...?

- Esitutkinnassa ja syyteharkinnassa on oltava tarkkana sen suhteen, mihin lainsäädäntöön teon kohteena olleen lajin suojelu perustuu.
- Tyypillinen virhe on kirjata epäilty rikos metsästysrikokseksi, vaikka kyse on luonnonsuojelurikoksesta.
- LSL 37 § ja 38 §: Kaikki Suomessa luonnonvaraisina esiintyvät nisäkkäät ja linnut ovat rauhoitettuja paitsi metsästyslain 5 §:ssä tarkoitetut riistaeläimet ja rauhoittamattomat eläimet.
- Rauhoitetun eläimen tappaminen – vaikka sitten metsästyksen yhteydessä – on luonnonsuojelurikos (tai -rikkomus).

Jarmo Rintala

23.5.2018

22

Soveltamisongelmia...?

- LSL 45 §: Rauhoitetun eläin- tai kasvilajin yksilön maahantuonti, maastavienti ja kaupallinen toiminta on luvanvaraista. Pykälä ei kuitenkaan koske ns. Cites-lajeja, joista on säädetty LSL 44 §:ssä ja Cites-asetuksessa.
  - Esim. lajien myyntiä koskevissa tapauksissa tämä eroavaisuus täytyy huomata, koska syyte täytyy perustaa eri lainkohtiin.
  - Maahantuonti LSL 44 §:ssä ja Cites-asetuksessa tarkoittaa tuontia yhteisöön (EY), kun taas LSL 45 §:ssä se tarkoittaa tuontia Suomeen.

Jarmo Rintala

23.5.2018

23

Soveltamisongelmia...?

- LSL 49 § 2 mom. kieltää luontodirektiivin liitteessä IV tarkoitettujen eläinlajien ja kasvilajien sekä lintudirektiivin artiklassa 1 tarkoitettujen lintujen hallussapidon, kuljetuksen ja vaihdannan ilman ELY-keskuksen lupaa. Säännös ei kuitenkaan koske riistalajeja. Riistalintujen osalta säännös on epäselvä.
  - Lintudirektiivin soveltamisalaan kuuluvat kaikki EY:n alueella luonnonvaraisina elävät lintulajit.
  - Lintudirektiivin artiklassa 6 (2) ja (3) luetellut lintulajit eivät täsmää metsästyslain 5 §:n mukaiseen riistalintujen luetteloon.
  - Niille lajeille, jotka on mainittu paitsi Cites-asetuksen liitteissä A tai B (LSL 44 §) myös luonto- tai lintudirektiivissä (LSL 49 §), on siis oltava lupa / todistus sekä Suomen Ympäristökeskukselta että ELY-keskukselta.

Jarmo Rintala

23.5.2018

24

Soveltamisongelmia...?

- Esimerkki 1: Karhu (*Ursus arctos*) on mainittu luontodirektiivin liitteessä IV (a). Metsästyslain 5 §:n mukaan se on riistaeläin. Karhu on kuitenkin Cites A-liitteen laji, joten siihen sovelletaan LSL 44 §:ää ja sen myötä Cites-asetusta.
- Esimerkki 2: Ahma (*Gulo gulo*) on riistaeläin. Ahman metsästys edellyttää kuitenkin poikkeuslupaa. Ahma ei ole Cites-laji eikä sitä ole mainittu luontodirektiivin liitteessä IV (a). Ahman osia ja johdannaisia voi siis tuoda maahan ja käydä niillä kauppaa, kunhan ne eivät ole peräisin Suomessa metsästetystä yksilöstä.

Jarmo Rintala

23.5.2018

25

Menettämisseuraamuksista

LSL 59 §:

”Joka on syyllistynyt 58 §:ssä tarkoitettuun tekoon, on tuomittava menettämään valtiolle se, mikä on ollut rikoksen kohteena. Lisäksi on tuomittava menetetyksi se arvo, mikä rauhoitetulla eläimellä tai kasvilla on lajinsa edustajana. Ympäristöministeriö vahvistaa ohjeelliset arvot rauhoitetuille eläimille ja kasveille. Muutoin on soveltuvin osin noudatettava, mitä rikoslain 10 luvun 1 – 4 ja 6 – 11 §:ssä säädetään.”

- Menettäväksi on vaadittava rikoksen kohde, kohteen luonnonsuojelullinen arvo, tekoväline, rikoksella saatu taloudellinen hyöty jne.

Jarmo Rintala

23.5.2018

26

Menettämisseuraamuksista

Luonnonsuojelullisesta arvosta:

- Ympäristöministeriön asetuksessa rauhoitettujen eläinten ja kasvien ohjeellisista arvoista (9/2002) on määritetty ohjeelliset arvot.
- Asetus ei koske riistalajeja eikä rauhoittamattomia lajeja.
- Linnuilla munapesye, pesäpoikue tai sen osa vastaa arvoltaan aikuisen yksilön ohjeellista arvoa (poikkeuksena tunturihaukka ja muuttohaukka).
- Mikäli jokin laji ei ole luettelossa, käytetään sen luettelossa mainitun sukulaislajin korkeinta arvoa (edellyttää ELY-keskuksen lausuntoa).
- Rauhoitettujen kasvien ja sammalien osalta arvosta tulee pyytää ELY-keskuksen lausunto.

Jarmo Rintala

23.5.2018

27

Menettämisseuraamuksista

Luonnonsuojelullisesta arvosta (jatkuu):

- Arvojen määrittämisessä on huomioitu lajien lisääntymiskyky, suojelutarve sekä populaation koko Suomessa.
- Joitain esimerkkejä:
  - västäräkki 34 euroa
  - merikotka 7400 euroa
  - liito-orava 1009 euroa
  - merimetso 235 euroa
  - naakka 101 euroa
  - silli 101 euroa
  - koivuhiiri 50 euroa

Jarmo Rintala

23.5.2018

28

Viranomaisista

- Esitutkintaviranomaisia luonnonsuojelurikosasioissa ovat poliisi ja Tulli.
  - Tulli tutkii erityisesti maahantuontiin, maastavientiin ja Suomen kautta kuljettamiseen liittyviä rikoksia (mm. Cites-asiat).
  - Rajavartiolaitoksella on toimivalta tutkia metsästysrikoksia, ja jos niihin liittyy luonnonsuojelurikos, Rajavartiolaitos voi toisen esitutkintaviranomaisen pyynnöstä tutkia senkin.
- ELY-keskuksen tehtävänä on edistää ja valvoa luonnon- ja maisemansuojelua alueellaan (LSL 6.2 §).
  - ELY-keskus ei kuitenkaan ole luonnonsuojelurikoksessa asianomistaja (KKO:2006:74), toisin kuin ympäristön turmelemisessa.
  - Kunnalla on luonnon- ja maisemansuojelussa vain edistämisvelvollisuus (LSL 6.3 §).
- Suomen Ympäristökeskus (SYKE) on lupaviranomainen Cites-asioissa.

Jarmo Rintala

23.5.2018

29

Syyteoikeuden vanhentumisesta

- Rikoslain 8 luvun 1 §:n 4 momentin mukaan luonnonsuojelurikoksen vanhentumisaika on 10 vuotta.
- Luonnonsuojelurikkomuksen vanhentumisaika on 2 vuotta.

Jarmo Rintala

23.5.2018

30

Cites

- Neuvoston asetus (EY) N:o 338/97 luonnonvaraisten eläinten ja kasvien suojelusta niiden kauppaa sääntelemällä on suoraan sovellettavaa oikeutta.
- Tyypillisesti rikosasioissa sovellettaviksi tulevat asetuksen 4 artikla ja 8 artikla
  - Artikla 4 koskee tuontia yhteisöön
  - Artikla 8 koskee kaupallista toimintaa yhteisön sisällä
- Suomen Ympäristökeskus (SYKE) on lupaviranomaisena antanut rikosasioissa lausuntoja tutkinnan kohteena olleen toiminnan edellyttämistä luvista tai todistuksista.

Jarmo Rintala

23.5.2018

31

Hyvinkään KO 9.5.2014 nro 120184

Vastaaja oli ampunut metsästyksessä kaksi silkkiuikkua. Kertoi luulleensa niitä sorsiksi. Syyte luonnonsuojelurikoksesta.

Menettämisseuraamusvaatimuksena silkkiuikkujen luonnonsuojelullinen arvo yhteensä 236 euroa sekä teossa käytetty ampuma-ase.

Teko luettiin syyksi luonnonsuojelurikkomuksena, koska se katsottiin vähäiseksi silkkiuikun vakaan kannan vuoksi. Vastaaja tuomittiin sakkorangaistukseen (20 ps). Tuomittiin vaadittu menettämisseuraamus.

Jarmo Rintala

23.5.2018

32

Länsi-Uudenmaan KO 10.1.2014 nro 100201

Maa-aineksen oton yhteydessä oli tuhottu 40 pesivän törmäpääskyn pesät. Vastaajana kiinteistön omistaja, aineksen ottamisen suorittanut yrittäjä ja työntekijä.

Syyte luonnonsuojelurikoksesta. Menettämisseurausvaatimus: luonnonsuojelullisena arvona 40 pesää á 50 euroa, yhteensä 2000 euroa.

Tuomittiin omistaja sakkorangaistukseen (50 ps); muiden osalta hylätty, ei näyttöä. Todettu pesien lukumääräksi 35, siten menettämisseuraamus 1750 euroa.

Jarmo Rintala

23.5.2018

33

Vaasan HO 13.12.2010 nro 1480

H oli löytänyt luonnosta kuolleen merikotkan ja ottanut haltuunsa sen siivet. H tuomittiin luonnonsuojelulain 59 §:n perusteella menettämään valtiolle rauhoitetun eläimen luonnonsuojelullisena arvona 3.500 euroa. Hovioikeus kohtuullisesti menettämisseuraamusta. Merikotkan luonnonsuojelulliseksi arvoksi oli tekoaikaan määritetty 7.400 euroa.

Hovioikeus totesi, että LSL 59 §:n sanamuodon mukaan arvokonfiskaatio on tuomittava aina mahdollisen esinekonfiskaation lisäksi.

Jarmo Rintala

23.5.2018

34

Vaasan HO 24.2.2014 nro 155

Metsäkoneen kuljettaja oli törkeästä huolimattomuudesta ylittänyt hakattavan palstan ja luonnonsuojelualueen rajan (merkitty punaisella nauhoituksella ja valkoisilla viivoilla puihin) ja hakannut luonnonsuojelualueelta puustoa 15 x 240 metrin alalta yhteensä 20 kuutiota. Asianomistaja Metsähallitus vaati vahingonkorvauksena 1740 euroa puutavaran arvona. Hakkuualueen varmistaminen olisi ollut yksinkertaista karttaa tarkentamalla.

Käräjäoikeus totesi vastaajan menetelleen syytteen mukaisesti, mutta katsoi teon merkityksen luonnonsuojelulle vähäiseksi, joten tuomitsi vastaajan luonnonsuojelurikkomuksesta sakkorangaistukseen (15 ps). Käräjäoikeus piti vastaajan ilmoitusta puuston arvosta (350 euroa) oikeana, koska muuta selvitystä ei ollut.

Metsähallitus valitti hovioikeuteen. Vastaaja myönsi luonnonsuojelurikoksen. Luettiin luonnonsuojelurikkoksena syyksi ja tuomittiin korvaus vaaditusti. Rangaistusseuraamusta ei korotettu.

Jarmo Rintala

23.5.2018

35

Kemi-Tornion KO 31.12.2014 nro 156717

Syyte luonnonsuojelurikoksesta. Malminetsinnässä luonnonsuojelualueilla tuhottu kivinäytteenotossa yhteensä 160 neidonkengän ja 18 tikankontin esiintymää, 100 puuta, 200 katajaa ilman lupaa malminetsintään tai ilmoitusta maanomistajalle. Vastaajina kaivosyhtiön operatiivinen päällikkö ja malminetsinnän päällikkö. Yhteisösakkovaatimus 5.000 euroa.

Menettämisseuraamusvaatimus luonnonsuojeluarvo 100.740 euroa (160 x 588 euroa + 18 x 370 euroa). Metsähallitus vaatinut puiden arvona 8.090 euroa, maapohjan vaurioista 19.456 euroa sekä selvittelykuluina 20.052 euroa. Luettiin syyksi lukuun ottamatta rauhoitettujen kasvien tuhoamista, tuomittiin sakkorangaistukseen (70 ps). Yhteisösakko vaaditusti, määrä myönnetty. Korvausvaatimus hylättiin ennenaikaisena, koska kaivoslain mukaan etsintätöiden suorittajan on ensisijaisesti ennallistettava alue.

Jarmo Rintala

23.5.2018

36

Etelä-Savon KO 1.2.2010 nro 106

N oli kaatanut liito-oravan pesäpuunaan käyttämän kolohaavan. Käräjäoikeus pohti erityisesti sitä, oliko N menetellyt luonnonsuojelulain 58 §:n 3 momentin edellyttämällä tavalla törkeän huolimattomasti. Asiassa tuli selvitettyä, että N oli jollain tavalla tietoinen siitä, että alueella esiintyi liito-oravia. Sitä ei kuitenkaan katsottu näytetyksi, että N olisi tiennyt juuri kyseisen kolohaavan olleen liito-oravan pesäpuu. Myöskään siitä ei ollut riittävää näyttöä, että kyseinen puu olisi kaatamishetkellä ollut merkittynä säilytettäväksi pesäpuuksi. Toisaalta N oli ryhtynyt suorittamaan kyseisellä kiinteistöllä tielinjan raivausta, minkä yhteydessä hän kaatoi kolohaavan, vastoin työnjohtajan kieltoa. N:n katsottiin laiminlyöneen selvittää, liittyikö kielto nimenomaan liito-oravien esiintymiseen. Huomioon ottaen tämä laiminlyönti sekä se, että N oli tietoinen siitä, että alueella esiintyi liito-oravia, N:n katsottiin menetelleen törkeän huolimattomasti ja hänen katsottiin syyllistyneen luonnonsuojelurikkomukseen.

Jarmo Rintala

23.5.2018

37

Vaasan HO 1.7.2016 nro 128195

S oli useiden vuosien ajan kerännyt kokoelmaansa linnunmunia sekä täytettyjä ja täyttämättömiä eläimiä. Tulli oli marraskuussa 2011 takavarikoinut S:n hallusta lähes 10.000 linnunmunaa. Lisäksi S:n hallusta takavarikoitiin lintuja ja muita eläimiä, joista osa oli täytettyjä ja osa pakasteessa. Kokoelmaan sisältyi harvinaisia ja uhanalaisia lajeja (ml. Cites-lajeja) mutta myös tavanomaisia lajeja.

S:ää syytettiin yhdestä luonnonsuojelurikoksesta, joka koostui useasta osateosta. Osan kokoelmassaan olleista linnunmunista S oli itse kerännyt luonnosta mm. Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Islannissa. Lisäksi hän oli hankkinut yksittäisiä munia tai kokoelmia mm. vaihtamalla linnunmunia muiden keräilijöiden kanssa. Merkittävän osan linnunmunista S oli tuonut Ruotsista, missä hän oli hankkinut laajan kokoelman. S:llä ei ollut linnunmunien tai muidenkaan hänen hallustaan löydettyjen yksilöiden keräilyyn, hankkimiseen, hallussapitoon tai maahantuontiin mitään viranomaisten myöntämää lupaa. S kiisti valtaosan syytteistä joko riitauttaen lajimääritykset tai vedoten erinäisiin oikeudellisiin perusteisiin.

Jarmo Rintala

23.5.2018

38

Vaasan HO 1.7.2016 nro 128195 (jatkuu)

S oli pitänyt kokoelmastaan kirjanpitoa, joka osoittautui erittäin tarkaksi. Esitutkinnassa ELY-keskuksen asiantuntija kävi vielä läpi kokoelman ja sen lajimääritykset. Käräjäoikeus päätyi tuomiossaan siihen, että ELY-keskuksen asiantuntijan työtä voitiin pitää luotettavana ja hänen tekemänsä lajimääritykset otettiin ratkaisun pohjaksi. Hovioikeus hyväksyi käräjäoikeuden tuomion tältä osin.

Keskeisiä oikeudellisia kysymyksiä asiassa olivat rikoksen yksilöinti (yksi vai useampi rikos), syyteoikeuden vanhentumista koskevien säännösten tulkinta, luonnonsuojelulain säännösten ja erityisesti sen 49 §:n tulkinta sekä sen arviointi, täyttääkö linnunmunien vaihtaminen keräilijöiden kesken kaupallisen toiminnan tunnusmerkit. Keskeistä oli myös se, miten voimassa olevaa lainsäädäntöä tulee tällaisessa tapauksessa soveltaa vanhoihin, ennen nykyisen lainsäädännön voimaantuloa kerättyihin kokoelmiin. Lisäksi asiassa oli iso merkitys luonnonsuojelulain 59 §:ssä säädetyllä menettämisseuraamuksella.

Jarmo Rintala

23.5.2018

39

Vaasan HO 1.7.2016 nro 128195 (jatkuu)

Hovioikeuden mukaan S:n menettelyä tuli arvioida yhtenä rikoskokonaisuutena. Hovioikeus katsoi S:n syyllistyneen luonnonsuojelurikokseen ja -rikkomukseen 7.2.1999 – 8.11.2011, eikä syyteoikeus näin ollen ollut miltään osin vanhentunut. Hovioikeus totesi, että luonnonsuojelulaissa säädettyjen lupavelvoitteiden näkökulmasta S:n toiminta oli tapahtunut kaupallisessa tarkoituksessa.

Hovioikeus hylkäsi syytteen yhden osateon osalta, jossa syyte luonnonsuojelulain 49 §:ään perustuen koski riistalintujen ja rauhoittamattomien lintujen munien hallussapitoa. Perustelunaan hovioikeus viittasi lainsäädännön epäselvyyteen ja laillisuusperiaatteeseen.

Jarmo Rintala

23.5.2018

40

Vaasan HO 1.7.2016 nro 128195 (jatkuu)

Hovioikeus tuomitsi S:n 1 vuoden 4 kuukauden pituiseen ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Luonnonsuojelulain 59 §:n ja rikoslain 10 luvun 4 §:n 2 momentin 2 kohdan perusteella hovioikeus tuomitsi S:n menettämään koko kokoelmansa valtiolle, myös siltä osin kun syyte hylättiin. Luonnonsuojelulain 59 §:ssä säädetyn arvoa koskevan menettämisseuraamuksen osalta hovioikeus totesi, että menettämisseuraamus on ehdoton eikä siitä ole säädetty poikkeuksia, jotka koskisivat esimerkiksi ulkomailta peräisin olevia yksilöitä tai vanhoja yksilöitä. Hovioikeuden mukaan syyksi luetuilta osilta teon kohteena olleiden yksilöiden luonnonsuojelulain 59 §:ssä määritetty luonnonsuojelullinen arvo olisi ollut 561.180 euroa. Hovioikeus kohtuullisesti menettämisseuraamusta siten, että S tuomittiin menettämään valtiolle 250.000 euroa.

Korkein oikeus ei myöntänyt S:lle valituslupaa.

Jarmo Rintala

23.5.2018

41

Helsingin HO 2.7.2010 nro 1867

Tuntemattomaksi jäänyt toimija oli ilman vaadittavia lupia tuonut Kiinasta Suomeen ja edelleen Venäjälle lähetettäväksi Cites-asetuksessa mainittujen liskojen, krokotiilien ja käärmeiden osia.

Asiassa ei nostettu syytettä ketään vastaan, mutta syyttäjä ajoi em. tavaroiden menettämistä valtiolle.

HO totesi, että kyse on RL 10 luvun 6 §:n 2 momentin tarkoittamasta omaisuudesta, jonka hallussapito ei lainkaan ole sallittua ilman asianmukaista lupaa, ja siten niin sanotusta pakkokonfiskaatiosta. HO piti selvänä, että omaisuus oli liiketoiminnallista kauppatavaraa. Mainittu seikka sekä omaisuuden laatu huomioiden HO ei kohtuullistanut menettämisseuraamusta vaan tuomitsi omaisuuden valtiolle menetetyksi.

Jarmo Rintala

23.5.2018

42

Vaasan HO 27.9.2012 nro 1079

J oli elinkeinotoiminnassa tilannut Intiasta Suomeen 60 viidakkokukon niskaa käytettäväksi perhonsidonnessa. J oli myynyt niskoja, ja takavarikkohetkellä hänen myyntivarastossaan oli niitä vielä 25 kpl. Viidakkokukko oli Cites-asetuksen liitteessä B mainittu laji. J:llä ei ollut mitään lupia viidakkokukon osien tuontiin yhteisön alueelle tai niiden myymiseen.

J tuomittiin luonnonsuojelurikkomuksesta 1.1.2009 – 24.12.2010 ja luonnonsuojelurikkoksesta 25.12.2010 – 8.2.2011 (RL 48:5 oli muuttunut 25.12.2010 lukien) 60 päiväsakkoon. Lisäksi J tuomittiin menettämään valtiolle rikoksen tuottama taloudellinen hyöty (myyntivoitto) 600 euroa. HO ei pitänyt uskottavana J:n väitettä siitä, että viidakkokukon osat olisi lähetetty hänelle ilman, että hän olisi niitä tilannut. HO totesi myös, että koska kyse on Cites-asetuksessa mainitusta lajista, ei asiassa ole merkitystä sillä, ettei lajin luonnonvaraisesta populaatiosta ole esitetty selvitystä. Lisäksi HO katsoi, että 25 viidakkokukon niskan hallussapidolla ei ollut luonnonsuojelun kannalta vain vähäinen merkitys.

Jarmo Rintala

23.5.2018

Etelä-Pohjanmaan KO 29.1.2018 nro 103922

N oli laittanut nettisivustolle myyntiin täytettyjä lintuja: kaksi tilheä, haukan, huuhkajan, kanahaukan, isokoskelon, metsähanhen ja metson. Syyte luonnonsuojelurikkomuksesta osin LSL 45 §:n perusteella (tilhi ja haukka(!)) ja osin LSL 44 §:n perusteella (huuhkaja ja kanahaukka). Lisäksi syyte metsästyslain säännösten rikkomisesta (isokoskelo, metsähanhi ja metso).

N tuomittiin syytteen mukaisesti 12 päiväsakkoon. Lisäksi N tuomittiin menettämään valtiolle myynnissä pitämänsä täytetyt linnut sekä tilhien, haukan, huuhkajan ja kanahaukan arvona 1.800 euroa (vaatimus 2.775 euroa; KO kohtuullisti määrää).

Haukasta ei ollut tarkempaa lajimääritystä, joten sitä ei käsitelty Cites-lajina.

Tuomio ei ole lainvoimainen.